

merita in Ecclesiam Catholicam, quoniam agnomine vellet insigniri, nam Reges Hispaniarum Catholici, Gallorum Christianissimi dicebantur, respondere Serenissimus Rex nulla alia nomenclatura se velle nominari, nisi tantum filium obedientissimum Ecclesie. Refert Vasconcellos de Regibus Portugallie.

Vasconcel 26. Hæc fidei generositas semper maxime respicitur in nostris Portugallie Regibus, ut in Serenissimis Principibus Emmanuele, ac Joanne Tertio, qui frequenter scribebant suis gubernatoribus, ac Prærogibus indiarum, ac Brasiliensium, ac aliarum partium, quod potius cogitarent de amplianda, ac dilatanda Christi fide, quam de ejus dominatione amplianda. Frequenterque dicebat Magnificus Joannes Tertius se maxime esse sollicitum in India, Brasilia, caterisque partibus debellandis, ac subjungendis ut ibi omnium colla submitterentur Ecclesie Romanæ quam quod suo obtemperarent imperio, & ut ibi potius victicia Christi trophæa erigerentur, quam quod sua vexilla ibi collocarentur, ut scribit Franciscus de Andrade in chronica de Rege Joanne Tertio part. 2. cap. 15. unde pleno ore, & alta voce nostros Serenissimos Portugallie Reges dicam Ministros, & coadjutores Apostolorum, ait D. Augustinus lib. 3. confessionum cap. 4. Qui Christi fidem seminant per orbem, ministri, ac coadjutores sunt Apostolorum. Tales fuerunt nostri Serenissimi Reges nam in Europa expulsi Mauris in Regnis Portugallie, & Algarbiorum, per ipsos nomen Christi est exaltatum; in Asia sexaginta duos Reges ad fidem Christi subjugarunt: sic & in America, in Regno Brasilia per spatium 700. Leucarum gentes ad fidem Christi adduxerunt: in Africa, Septa, Tangere, Mazagam Christi nomen portaverunt; merito ergo nostri Reges dicendi sunt ministri, ac coadjutores Apostolorum secundum Divum Augustinum.

27. Imò nostri Magnifici Reges Lusitani, in expeditione ad Indiam, videntur vocari ab Isaia Angeli veloces, ait Propheta cap. 18. n. 1. *Veterra cymbalo alarum que est trans flumina Ethyopia qui mittit in mare legatos in vasis papyri super aquas. Ite Angeli veloces ad gentem convulsam, & laceratam ad populum terribilem.* De nostris Lusitanis vaticinatur Isaías, ut exponunt, ac interpretantur Rebellus de obligat. justitie lib. 18. quest. 23. Joannes Lucena in vita Sancti Xaverii lib. 5. c. 21. Peneda de Rebus Salomonis lib. 4. cap. 14. §. Seraphinus Freites de justo imperio Asiatico c. 4. num. 8. latè Malveda lib. 13. de Antichristo c. 12. §. ceterum pagina 131. Solorzanus de jure Indiarum, tom. 1. lib. 1. c. 15. num. 21. ait Propheta, *ve terra.* Forerius legit: *Hæc terra nam ve* in scriptura non semper significat lamentationem, sed etiam ut notant Sanchez, Cornelius, aliquando est verbum exhortationis ad Lusitanos tanquam exhortans loquitur Propheta, & magna emphasi appellat *terre cymbalo alarum;* seu ut vertunt septuaginta Navium alarum. Chaldaeus; *in navibus de terra,* ac si dicat Propheta *o gens terre Lusitanæ,* valde perita arte navigandi in navibus per mare, quarum vela ventis impulsu sonitum cymbalorum imitantur vel, inter navi-

gandum instar avium volantium perstreperunt, ad hunc modum legunt Symachus: *Sonitus alatus.* Vatablus *innuibrantibus alis.* Pagninus legit *umbra alarum;* quia navis dum extensis velis navigat, quandam vim, ac similitudinem avium alarum refert. Subdit Propheta: *quæ est trans flumina Ethyopia;* nempe in valle remota, ac distant regione, *mittit legatos in mare.* Dei impulsu, ac nutu in vasis papyri. Talis enim dicebatur materia, quæ erat species quadam de junco, ex qua naves olim fiebant, ut tradunt Herodot. lib. 2. Plineios lib. 6. cap. 22. & lib. 7. cap. 53. Strabus lib. 17. Solonius c. 5. & 6. & sic canit Lucanus lib. 4.

Sic cum tenet omnia Nilus.

Concertitur bibula Memphis cymba papyro,
Ait propheta *Mittit legatos in mare.* Ipsos nempe prædicatores Evangelicos, quos exhortans Isaías ait, *Ite Angeli veloces.* Vos nempe prædicatores Lusitani, Ite tanquam Angeli veloces ad concalcandum tam longum maris spatium. Et cum ait, *mittit legatos in mare:* ad Reges Lusitanie dirigit sermonem, qui ipsos prædicatores, tanquam Angeli superiores mitebant; Et ubi nostra vulgata habet *mittit in vasis papyri* Septuaginta, & Regia legunt *Epistolas papyraceas* quas nostri Reges mitebant ad Gubernatores Indiarum, ac Brasiliensium, ad eradendam idololatriam, & ad plantandam, dilatandam, ac propagandam Christi fidem. Et subdit text. *Ad gentem convulsam, & dilaceratam, & populum terribilem.* Vatablus in scholiis, id est indios, & quamvis Propheta eos non nominat, moribus tamen depingit. *Ad gentem convulsam,* Pagninus. *ad gentem explicatam,* ut pote omni dictamine, ac judicio naturali nam bruta animalia, ut elephantes, simias pro Deo adorabant; *dilaceratam,* Pagninus. *gentem lineatam,* Forerius *gentem lineæ,* nam ob calorem terre, veluti lacerata veste, & lineæ, tanquam nudo corpore incedunt. *Populum terribilem.* Seu ut legunt septuaginta *populum pessimum.* Syriacus, *populum fœdum;* nam ita ille populus erat. terribilis, pessimus ac fœdus, ut humanas carnes manducarent, humanum sanguinem biberent, & illis pascerentur. Sed lux Evangelica exorta per prædicatores Lusitanos, ita emutatur, ut qui erant demonum mancipia, fiant filii Dei Jesu Christi, ac hæredes Regni cælorum ex quibus quam plurimi præclarissimi, ac sanctissimi viri prodierunt: multi in clycto, ac illustri martyrio per varia tormentorum genera Laureati, alii in omni virtutum genere mirificè se exercentes floruerunt. Ita ut de quibusdam faciat mentionem Martyrologium Romanum, ac aliqua Sacra Religiones de eis festum celebrant.

Altram manum dexteram habuerunt nostri Serenissimi Reges Portugallie erga suum Regnum, illud Deo favente ex potestate Sarracenorum magnis partis victoriis comparaverunt, præclaris triumphis ab invadentibus hostibus illud custodierunt, valde gloriòse debellantes omnes ejus adversarios indeque egressi victicia Lusitanica trophæa, per omnes quatuor orbis partes portaverunt, ac gloriòse extulerunt. Unde Joannes Freite insignis Poëta

Symach. Varabl. Pagni.
Herodor. Plineius. Strabus. Solonius. Lucanus.
Septuag. Regia.
Pagnin.
Pagnin. Forerius.
Septag. Syriacus.
28.

Poëta loquens cum Lusitania obrinens quatuor orbis partes sic canit.

Si plures essent potuissent vincere plures.
Non capitur brevibus gloria tanta locis.

Et in his, ac cæteris omnibus summam benignitatem, ac clementiam erga suos Vassallos declarantes, ac ostendentes, ita ut diceret Rex Joannes III. quod suos clientes, non ut subditos, sed ut filios charissimos, semper habebat in corde, ut testatur Andrade de rebus Joannis III. Hinc merito in ejus sepulchro inter cætera ejus magna leguntur, quod erat dictas *Pater patria,* tantoque amore, tantoque flagrabantur nostri Serenissimi Reges erga suam patriam, erga que semper Regum cumque istud Portugallie non esset multum amplum, nec dilatarum, timentes ne pietate fidelium omnia devolverentur ad Ecclesiam.

29. Serenissimus Rex Alphonfus secundus condidit legem anno 1220. ne Ecclesia possit denovo emere aliquas possessiones; hoc tunc lex continebat, tunc Honorius III. Summus Pontifex per Epistolam suam paternaliter die 4. Januarii 1221. admonet Regem ut referatur in Monarchia Lusitanæ part. 4. lib. 13. cap. 23. Pius Rex aliquorum ministrorum persuasione non acquievit, ut supponit Summus Pontifex, & ideo Honorius idem Tertius die 22. Decembris ejusdem anni 1221. per suam bullam legem reprobavit, cum alio brevi Illustris. Regi haberetur in Archivo Regio, vulgo Torre do Tombo lib. 1. Bullarum fol. 10. & ad longum referretur in Monarchia Lusitana, part. 4. c. 25. sequenti cap. 26. narratur ejus mors; Tunc ut piissimus, ac Christianissimus Rex desistens ab omnibus ac omni executione legis, se subiciens, ac submitte Romano Pontifici, in suoque Testamento multa largitur amplamunera sedis Apostolicæ, D. Jacobo Compostella, aliisque multis locis piis, ut constat ex ejus testamento citato cap. 26.

30. Mortuo Rege Alphonso successit in Regnum filius ejus Major natus Dominus Sancius secundus Capellus dictus, quia ut scribit Andrade de Rescende cum esset puer, & gravi morbo laboraret, indutus fuit quodam habitu regulari, & cum clavem Regni teneret, primo suo anno compositionem fecit, cum Illustrissimo D. Stephano Archiepiscopo Bracharenfi super res Ecclesiasticas, restituens omnia Ecclesiis, ut constat ex quadam scriptura, quam refert Illustrissimus D. Rodericus à Cunha Archiepiscopus Bracharenf. & postea Ulyssipponen. in Catalogo Archiepiscoporum. Sedis Bracharen. tom. 2. cap. 23. num. 1. Sed non perseveraverit, eique multum restitit, ac se opposuit D. Stephan. Archiepiscop. Brachar. quem ob suas præclaras virtutes Honorius III. appellavit *Nobile Ecclesie membrum,* ut refertur in citato Catalogo Brachar. cap. 22. & cum nihil proficeret, certiores fecit Summum Pontificem Gregorium Nonum, qui paternaliter admonuit Regem, & per suam bullam dat magnam jurisdictionem D. Stephano. Bulla incipit: *Venerabili Fratri Archiepiscopo* datum anno 1238. die 15. Aprilis habetur manu Regia tom. 1. fol. 156. num. 15 & cum Sancius aures non dedisset, hæc exiit, una ex causis, ob quam Innocentius IV. anno 1245. die 14. Julii de Concilio Emi-

nentissimorum Cardinalium, cum depositus à Regno illiusque regimen tradidit fratri suo Alphonso comiti Bolonie, ut refertur cap. grandi de supplicanda negligentia Prælatorum in 6. & circa hanc depositionem Regis Sancii, aliam bullam edidit ipse Innocentius IV. & incipit *Dilectis filiis Baronibus,* servatur in Archivo Ecclesie Bracharenfis, eamque adducit Fragosus de potestate Ecclesie lib. 3. cap. 22. Monarchia Lusitana tom. 4. in Appendice fol. 276.

Creatus Serenissimus Alphonfus Regni gubernator, ac Regni futurus successor, cum Sancius ejus frater non habuisset filium Parisiis in publico consistorio multis astantibus testibus multas capitulationes juramento firmavit die 6. Septembris anno 1245. quæ capitulationes referuntur manu Regia, tom. 1. fol. 207. Monarchia Lusit. tom. 4. lib. 14. c. 27. & in sum mario, seu Appendice fol. 284. & incipiunt *Ego Alphonfus comes Bolonie;* & inter cætera continebatur, quod bona ablata ab Ecclesia, Ecclesiasticisque personis restitueret, & ab omni gravamine ac injuria custodiret, & quod non impediret, quod Ecclesia alia bona denovo acquireret.

Tamen mortuo Sancio Rege Toleti, cum ipse Alphonfus creatus esset Rex Tertius nomine, aliquorum iniquorum consilio instigante promissioni non stetit, sed legem jam revocatam iterum ad praxim reduxit, contra Ecclesie libertatem. Tunc Dominus Archiepisc. Brachar. D. Marchinus Episcopus D. Egas Conimbr. Episcopus Agitensis D. Vincentius, Episcopus Viennesis D. Marinus, & Episcopus Eboensis, ac alii Prælati hujus Regni convenerunt ad Pontificem Gregorium X. ut describitur à D. à Cunha in Catalogo Archiepisc. Brachar. part. 2. cap. 31. n. 7. Tunc Pontifex paternali benevolentia misit quandam bullam Alphonso Tertio Regi datam anno 1272. die 28. Maii & incipit *Tam grandis honoris.* Admonens eum de sua obligatione reducens ei in memoriam juramentum præstitum. Bullam refert Ezovius in suis Annalibus tom. 13. ad citatum annum 1272.

Cum Rex admonitionibus Pontificiis non acquiesce et Gregorius X. Summus Pontifex pro defensione Ecclesie concessit quandam bullam, & incipit *ex debito Pastoralis officii.* Datam Romæ die 3. Septembris anno 1275. habetur apud Monarchiam Lusitanæ tom. 4. lib. 15. cap. 41. post datum tale diploma, antequam in Portugallia publicaretur, mortuus est ipse Summus Pontifex Gregorius, & cum noster Lusitanus, ac Ulyssipponensis Joannes XXI. ad Summum Pontificatum esse elevatus amore patriæ maxime desideravit, ut Res Portugallie componerentur; misit nuncio Apostolico Fr. Nicolao Ordinis Minorum Bullam Gregorii X. in tota Portugallia publicavit, ut referatur in *Monarchia Lusitana* lib. 15. c. 42.

Cum ergo Rex Alphonfus pervenisset ad mortem multis editis penitentis ac contritionis signis, ostendensque summam obedientiam erga sanctam sedem Apostolicam vchementissime recommendavit filio suo Dionysio Regni successori concordiam, pacem, compositionemque cum Romano Pontifice; multaque, & amplissima dona largitus est multis Ecclesiis

Joan. III.
Alphonfus. Secundus.
Honor. III.
Tome do Tombo Monarch.
30.
D. Stephan.
A Cunha.
Gregor. IX.

C. Grandi.
Innoc. IV.
Fragosus. Monarch. Lusitana.
31.
Manu Reg. Monarchia.
32.
Gregorius.
A Cunha.
Ezovius.
33.
Monarch. Lusit.
34.